

חסד ואמת

פרשת ויצא

א. "אִישׁ אֶשֶׁר פְּבַרְכָתוֹ בְּרַךְ אֹתָם"

על העונש שנאמר לחוה בגן עדן, "בְּעֵצָב תֵּלְדֵי בָנִים", דרשו חז"ל: 'תלדי' - זה צער הלידה, 'בנים' - זה צער גדול בנים; רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי לא הסתפק בכך והוסיף פירוש: 'אמר ר' אלעזר ברבי שמעון: נוח לו לאדם לגדל לגיון אחד משל זיתים בגליל ולא לגדל תינוק אחד בארץ ישראל, ובי"פה תואר' שם: 'אף שפרנסתם מצויה בריוח'; משמע שר' אלעזר מבקש ללמדנו כי ישנם שני מושגים שונים של צער גידול בנים - צער גידול בנים של כל מקום, וצער גידול בנים מיוחד של ארץ ישראל. מהו ייחודו של צער גידול הבנים של ארץ ישראל? לגיון פירושו דבר מסודר, שבו כולם נוצרים באותו פס ייצור וממוקמים על אותו קו. לגיון שכזה, מעצם מסגרתו והגדרתו, איננו מאפשר לכוחות שונים וייחודיים לפרוץ החוצה. המסגרת מחייבת. 'נוח לו לאדם לגדל לגיון משל זיתים בגליל', אבל קשה מאוד לגדל 'תינוק אחד בארץ ישראל'. לעניות דעתי הפשט של 'תינוק אחד' איננו מספרי, דהיינו - תינוק אחד ולא שניים, אלא פירושו - האם ניתן לגדל תינוק אחד, קרי, תינוק שיש לו עולם אחד, הכולל בתוכו הן את השדה והן את בית המדרש, הן את האדמוני והן את יפה העיניים, תינוק שיש לו עולם אחד - בארץ ישראל. בארץ ישראל לא מגדלים תינוקות כלגיון. אי אפשר להכניס את כולם לאקווריום אחד, או לבית מדרש אחד, ולדרוש מהם תוצאה אחידה. בארץ ישראל כל אחד צריך לגלות את הכוח שלו ואת הייחודיות שלו, ואת "פְּרִיִם שְׂדֵה אֶשֶׁר בְּרָכּוֹ ה'" , גם כשהוא תחת מעטה של ריח שטף עיזים. זהו הניסיון והאתגר הקשה של גידול "תינוק אחד" בארץ ישראל. אפשר אולי, ללא קושי רב, להעתיק את האקווריום מהגלות לארץ ישראל ולגדל תינוק בארץ ישראל כמו באקווריום שם. אפשר לחיות כאן כאילו נמצאים שם, אלא שתוצאת המציאות זו תהיה תינוקות שלא ידעו להתמודד גם עם ה'אדמוניות' וגם עם הסנהדרין. יעקב יהיה זה אשר באישיותו יאחד את שני המרכיבים הללו במהותה של האומה. את השדה עם בית המדרש, את האדמוני עם יפה העיניים. לפני מותו של יעקב, מברך הוא כל אחד מבניו בברכתו האישית והייחודית: "אִישׁ אֶשֶׁר פְּבַרְכָתוֹ בְּרַךְ אֹתָם". מי כיעקב מבין לעת זקנתו שלכל אחד יש את הברכה שלו. את הברכות לבניו קושר יעקב לממלכה ולארץ ישראל. מיד לאחר סיום הברכות מצווה יעקב לבניו שיקברוהו במערכת המכפלה בחברון. רק שם, בחברון, יכולים להבין כיצד כל אחד צריך להופיע ולפעול בדרכו הייחודית. מכוח ההבנה הזו יכולים לשוב הבנים למצרים - לאקווריום - לעוד מאתיים ועשר שנים, עד שיוכלו לצאת בשנית אל הים הגדול - אל ארץ ישראל ושם לחיות "איש כברכתו אשר ברך אותו".

לא בכדי דווקא ר' אלעזר ברבי שמעון בר יוחאי, הוא המדבר על הקושי לגדל תינוק אחד בארץ ישראל. ר' אלעזר בעצמו היה תינוק שגדל בארץ ישראל אצל אביו ר' שמעון בר יוחאי, ושהה אתו במערה שתיים עשרה שנים, כשהם יוצאים מהמערה, אינם יכולים לסבול ולהבין כיצד האנשים בחוץ מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה - זורעים וקוצרים. תגובתם של ר' אלעזר ואביו היתה קיצונית וקשה: כל מקום בו היו נותנים עיניהם היה נשרף. יצאה בת קול וגערה בהם: "להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם!" - עליכם לחזור למערה כדי ללמוד כיצד אפשר לבנות את העולם הזה ולעסוק בו במקביל הן בחיי עולם והן בחיי שעה, הן בשדה והן במערה, כשכל אחד מגלה דווקא את כוחותיו בעולם. הם חוזרים למערה לשנים עשר חודשים נוספים, וכשהם יוצאים בשנית רואים יהודי זקן רץ כשבידיו שני הדסים. ר' אלעזר שוב לא יכול לשאת זאת, עד שאביו מרגיעו ושואל את הזקן מה הוא עושה עם הדסים אלה. עונה לו הזקן שהם לכבוד שבת. כששואל אותו ר' שמעון לשם מה לו שני הדסים, עונה לו הזקן: אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. אומר ר' שמעון לבנו: "חזי כמה חביבין מצות על ישראל!" והתיישבה דעתם - רק אז, כשנראה כיצד מחברים בין ההדסים לבין השבת, בין חיי שעה וחיי עולם, תתישב דעתנו ויהיו תינוקותינו - "תינוק אחד בארץ ישראל".

חכמת חיים

א. "אין יהודי בודד בעולם, כל מקום שהוא הולך ה' אלוקיו עמו"

ב. "גומלי חסדים זוכים לחסות בצלו של הקדוש ברוך הוא"

ג. "עם הגאווה יש להילחם כל עוד אתה חי"

לעילוי נשמת אסתר (סטלה) בת שמחה

אמן

שבת שלום